

DEMOGRAPHIC CRISIS FIGHTING SEX DYSPHORY ECOLOGICAL VALUES: SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Abror Ashurov

Senior Lecturer, PhD

University of business and science

Uzbekistan, Tashkent

ABOUT ARTICLE

Key words: environmental values, environmental sustainability, environmental safety, human ecology, ecological culture, transhumanism, information society, gender dysphoria.

Received: 09.02.25

Accepted: 11.02.25

Published: 13.02.25

Abstract: The article is devoted to the analysis of the influence of the ideology of transhumanism on gender self-determination. The values of transhumanism are being very successfully institutionalized in modern society, especially in the West, and this process is fraught with serious threats to the existence of humanity. In the process of analyzing this phenomenon, the author comes to the conclusion that the result of such institutionalization is often gender dysphoria, when a person cannot fully accept his gender status as a man or woman. The values of transhumanism lead to the phenomenon of transgenderism - the loss of self-determination of gender before a person achieves the value of immortality. This process is extremely destructive for demographics, psyche and social functioning. To prevent this destructive effect, it is proposed to use an ecological value system that clearly defines the principles of masculinity and femininity in a person, the concept of a traditional family, and traditional relationships between a man and a woman. Focusing on creating an environmental consciousness can shape real ideas about the nature of gender and how men and women should behave. Human ecology presupposes the rejection of the false values of the worldview of transhumanism and the return of humanity to the traditional existence created by nature itself.

**DEMOGRAFIK INQIROZGA SABAB BO‘LUVCHI JINSIY DISFORIYAGA QARSHI
KURASHDA EKOLOGIK QADRIYATLAR: IJTIMOY-FALSAFIY TAHLIL****Abror Ashurov***katta o‘qituvchisi, PhD**University of business and science**O‘zbekiston, Toshkent*

MAQOLA HAQIDA

Kalit so‘zlar: ekologik qadriyatlar, ekologik barqarorlik, ekologik xavfsizlik, inson ekologiyasi, ekologik madaniyat, transgumanizm, axborot jamiyati, gender disforiyasi.

Annotatsiya. Maqola transgumanizm mafkurasining gender o‘zini o‘zi aniqlashga ta‘sirini tahlil qilishga bag‘ishlangan. Transgumanizm qadriyatlari zamonaviy, ayniqsa G‘arb jamiyatida juda faol institutsionalizatsiya qilinmoqda va bu jarayon insoniyat mavjudligiga jiddiy tahdidlar bilan to‘la. Ushbu hodisani tahlil qilish jarayonida muallif bunday institutsionalizatsiya natijasi ko‘pincha inson o‘zining erkak yoki ayol sifatidagi gender maqomini to‘liq qabul qila olmasa gender disforiyasi bo‘ladi, degan xulosaga keladi. Transgumanizm qadriyatlari, inson qadrlil boqiylikka erishgunga qadar, transgenderizm fenomeniga olib keladi - jinsning o‘zini o‘zi aniqlashni yo‘qotishi. Bu jarayon falsafa, demografiya, psixologiya va ijtimoiy faoliyat uchun nihoyatda halokatli hisoblanadi. Ushbu buzg‘unchi ta‘sirning oldini olish uchun insondagi erkaklik va ayollik tamoyillarini, an‘anaviy oila tushunchasini, erkak va ayol o‘rtasidagi an‘anaviy munosabatlarni aniq belgilab beruvchi ekologik qadriyatlar tizimidan foydalanish taklif etiladi. Ekologik ongni shakllantirishga e‘tibor berish jinsning mohiyati, erkak va ayol o‘zini qanday tutishi kerakligi haqida haqiqiy g‘oyalarni shakllantirishi mumkin. Inson ekologiyasi transgumanizm dunyoqarashining soxta qadriyatlarini rad etishni va insoniyatning tabiatning o‘zi tomonidan yaratilgan an‘anaviy mavjudligiga qaytishini nazarda tutadi.

**ДЕМОГРАФИЧЕСКИЙ КРИЗИС В БОРЬБЕ С ПОЛОВОЙ ДИСФОРИЕЙ
ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ: СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОЙ АНАЛИЗ****Аброр Ашуров***Старший преподаватель, PhD**University of Business and Science**Узбекистан, Ташкент*

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: экологические ценности, экологическая стабильность, экологическая безопасность, экология человека, экологическая культура, трансгуманизм, информационное общество, гендерная дисфория.

Аннотация: Статья посвящена анализу влияния идеологии трансгуманизма на гендерное самоопределение. Ценности трансгуманизма весьма успешно институционализируются в современном обществе, особенно на Западе, и этот процесс чреват серьезными угрозами существованию человечества. В процессе анализа данного феномена автор приходит к выводу, что результатом такой институционализации зачастую является гендерная дисфория, когда человек не может полностью принять свой гендерный статус мужчины или женщины. Ценности трансгуманизма приводят к явлению трансгендеризма – утрате самоопределения пола до того, как человек достигнет ценного бессмертия. Этот процесс крайне разрушителен для демографии, психики и социального функционирования. Для предотвращения этого деструктивного эффекта предлагается использовать экологическую систему ценностей, четко определяющую принципы мужественности и женственности в человеке, концепцию традиционной семьи, традиционные отношения между мужчиной и женщиной. Сосредоточение внимания на создании экологического сознания может сформировать реальные представления о природе пола и о том, как должны вести себя мужчины и женщины. Экология человека предполагает отказ от ложных ценностей мировоззрения трансгуманизма и возвращение человечества к традиционному существованию, созданному самой природой.

Kirish. Transgumanizm mafkurasining gender o‘zini o‘zi aniqlashga ta’siri haqida olib borilgan ilmiy izlanishlar transgumanizmning texnologik rivojlanishlar, identifikatsiya va shaxsiy erkinliklar kontekstida gender identifikatsiyasiga qanday ta’sir ko‘rsatishi haqida fikr yuritadi. Demografik inqiroz sabablaridan biri bo‘lgan jinsiy disforiya zamonaviy jamiyatlarda muhim masalalardan biri hisoblanadi. Jinsiy disforiya — bu shaxsning o‘z jinsiy identifikatsiyasi va biologik jinsining o‘zaro mos kelmasligi holatidir. Ushbu maqolada jinsiy disforiya va demografik inqiroz o‘rtasidagi bog‘liqlik, shuningdek, ekologik qadriyatlarning ijtimoiy-falsafiy

aspektlari tahlil qilinadi. Bugungi kunda gender disforiyasi muammosi juda dolzarb bo'lib, sof tibbiy sohadan ijtimoiy sohaga o'tmoqda. Bu hodisa qisman texnogen sivilizatsiya, axborot jamiyati rivojlanishi va transgumanizm mafkurasining tarqalishi, hayot va o'lim, reallik va virtuallik, erkak va ayol o'rtasidagi chegaralarni yo'q qiladigan sivilizatsiyaning natijasidir.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Bu mavzuda bir qator faylasuf olimlar, tarixchilar, sotsiologlar ilmiy izlanishlar olib brogan. Zamonaviy tadqiqot ishlarining aksariyati qadimgi va Sharq falsafasining turli jihatlariga va ularni o'rganishga bag'ishlangan. O'zbekistonlik olimlardan N.Shukurov[1], A.Toshpulatov[2], R.Saidov[3] kabilar, g'arb olimlaridan J.Butler[4], D.Haraway[5], A.Giddens[6], V.Plumwood[7], A.П.Гонсалес[8], S.M.Beauvoir[9], U.Beck[10], M.Foucault[11], M.Динкевич[12], К.Лукиян[13], В.И.Таланин[14], Е.А.Андриянова[15], В.Немировская[16], В.А.Розанов[17], А.Л.Крайнов[18], М.Д.Батырова[19], З.А.Хусаинов[20], А. И.Парфёнов[21], А. В.Гагарин[22], С.А.Мудрак[23] kabilarni ta'kidlab o'tish mumkin. Ushbu olimlarning ilmiy ishlari va mavzuga oid adabiyotlari jinsiy disforiya, demografik inqiroz va ekologik qadriyatlar o'rtasidagi aloqalarni tahlil qilishda muhim manba hisoblanadi. O'zbekistonlik olimlar ko'proq ijtimoiy va iqtisodiy masalalarga e'tibor qaratishsa, chet ellik olimlar gender nazariyasi va ekologik falsafa nuqtai nazaridan chuqurroq tahlil olib boradilar.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda tizimlashtirish, nazariy-deduktiv fikrlash, analiz va sintez, tarixiy-mantiqiy, qiyosiy tahlil kabi ilmiy-falsafiy tamoyillardan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar

“Gender disforiyasi” atamasi jinsga asoslangan shaxsiyat buzilishini anglatadi, gender o'zini identifikatsiya qilishning buzilishida namoyon bo'ladi, ya'ni bu kasallik bilan og'rikan odam o'zini boshqa jinsga tegishli deb his qiladi [23]. Boshqacha qilib aytganda, inson o'zining biologik xato qurboni ekanligiga va uning jinsiy mohiyatiga mos kelmaydigan tanaga qamalganligiga ishonch hosil qiladi. Ushbu kasallik jarayonida mutaxassislar qarama-qarshi jinsdagi kiyimlarni kiyishga bo'lgan obsesif istak, o'z jinsiy a'zolarini yoqtirmaslik, o'z jinsiga xos bo'lgan o'yinlarda qatnashmaslik, jinsiy mavqega va unga hamroh bo'lgan ijtimoiy rollarga nisbatan noaniqlik kabi alomatlarini aniqlaydilar [23]. Jinsiy disforiya va demografik inqiroz o'rtasidagi bog'liqlikni tushunish uchun, avvalo, jinsiy identifikatsiyaning ijtimoiy kontekstdagi ahamiyatini ko'rib chiqish lozim. O'z jinsini tan olish va qabul qilish jarayoni ko'plab shaxslar uchun qiyin bo'lishi mumkin, bu esa ularning ijtimoiy integratsiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ekologik qadriyatlar — bu insoniyatning tabiatga boʻlgan munosabati, ekologik muvozanatni saqlashga qaratilgan qadriyatlar toʻplamidir. Ular ijtimoiy taraqqiyotda muhim rol oʻynaydi va jinsiy disforiya bilan kurashda ham oʻz oʻrnini topishi mumkin. Ekologik qadriyatlar orqali jamiyatda barqarorlik, tenglik va adolat kabi asosiy tamoyillarni rivojlantirish mumkin. Ekologik qadriyatlar ijtimoiy adolatni taʼminlashga yordam beradi. Jinsiy disforiya bilan kurashayotgan shaxslar koʻpincha jamiyatda kamsitilish va diskriminatsiyaga duch keladilar. Ekologik qadriyatlarni rivojlantirish orqali bunday kamsitishlarga qarshi kurashish mumkin. Barqaror rivojlanish tamoyillari jinsiy identifikatsiyani qabul qilish va qoʻllab-quvvatlashga yordam berishi mumkin. Bu jarayon ijtimoiy barqarorlikni oshirishga xizmat qiladi. Ekologik qadriyatlar sogʻlom muhitni yaratishga yordam beradi, bu esa jinsiy disforiya bilan bogʻliq psixologik muammolarni kamaytirishi mumkin.

Beixtiyor savol tugʻiladi: “Ushbu tibbiy muammo transgumanizm bilan qanday bogʻliq va ekologik qadriyatlar bunga qanday aloqasi bor?”. Gap shundaki, inson mavjudligi chegaralarini kengaytirishga chaqiruvchi transgumanizm mafkurasi transgenderizm fenomeniga olib keladi. M.V.Nemirovskayaning fikricha, transgumanizm mafkurasi fikrlash va turmush tarzidagi oʻzgarishlardan tashqari, oʻz irqi yoki jinsidan voz kechishda ifodalangan tanadagi oʻzgarishlarga ham olib keladi [16]. Rossiya transgumanistik harakatining rasmiy veb-saytida “Tana muammo sifatida: postgumanizm va transgumanizm” maqolasida aytilishicha, “tana endi ruhiy skafandr emas, balki oʻziga xos kostyum sifatida paydo boʻladi, oʻyin obyekti sifatida oʻzgartirilishi va tanlanishi mumkin - sport, sanʼat, moda. Qanday boʻlmasin, bir maʼnoli boʻlmagan, odatiy boʻlmagan, insoniy boʻlmagan, gʻayriinsoniy shakllar uchun ochiq boʻlgan, bir marta yoki umuman berilmagan” transgumanistlar sogʻlom, toʻlaqonli tanaga qiziqmaydilar, lekin ularda jinsni oʻzgartirish, organ donorligi nuqtai nazaridan tanani kiborgizatsiya yoqasida protezlash tobora takomillashtirilmoqda [24].

Bugungi kunda bir qator Gʻarb davlatlari va AQSHda bolalarda ichki dunyo, ijodiy ochib berish va boshqa potentsiallarda gender rollarini boyitish uchun majburiy oʻzgarishlarga moyillik mavjud, boshqacha qilib aytganda, agar oʻgʻil bola yoki qiz hali oʻz jinsi haqida qaror qilmagan boʻlsa, unda bu normaldir va hech qanday holatda u kerak emas. Ularni jinsiy xulq-atvorining oʻziga xos xususiyatini cheklab qoʻying va oʻzlari qilmagan narsalarni qilishdan qaytaring. Xususan, AQSHda (San-Fransiskoda) transgender bolalar uchun lager mavjud boʻlib, unda 2017-yilning yozida 4 yoshdan 12 yoshgacha boʻlgan 60 nafar bolalarda oʻtkazilgan soʻrovda ular goʻyo jinsi haqida bir qarorga kelmagan [25].

Bunday lagerlarda muammoli bolalar uchun ular nafaqat dam olish va oʻyin-kulgini, balki ularning jinsini yaxshiroq tushunish uchun qarama-qarshi jins vakillarining xatti-harakatlar

modelini qo'llash bo'yicha amaliy mashg'ulotlarni ham va'da qiladilar. Aslida, bu bolalar gender disforiyasi bilan og'ir kasal bo'lib, jiddiy tibbiy aralashuvga muhtoj, ular tabiatga xos bo'lgan gender xulq-atvorining tabiiy modeli haqidagi g'oyalarini o'zgartirishga harakat qilmoqdalar [12]. Shunga qaramay, bu tendensiya mavjud va ko'plab Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida tarqalgan. Masalan, Shvetsiyada ular rasman tan olingan uchinchi jins. Mamlakatda "er" va "xotin", "qiz" va "o'g'il" deb talaffuz qilish odobsiz bo'lib qoldi. Bu so'zlar, mos ravishda, turmush o'rtoqlar uchun "sherik" va bolalar uchun "do'stlar" bilan almashtirildi [13]. Shuni ta'kidlash kerakki, Yevropa va Shimoliy Amerikada jinsiy tarbiya bo'yicha maktab o'quv dasturi jinsiy xulq-atvorning barcha turdagi og'ishlarini batafsil taqdim etish va targ'ib qilishni o'z ichiga oladi, ammo klassik oila va an'anaviy oilaviy qadriyatlarni o'rganish va targ'ib qilishni emas. Bu dastur an'anaviy oila institutini yo'q qilishga qaratilgan qasddan siyosatni ifodalaydi [14].

Transgumanizm mafkurasi o'tish davridagi odam - transguman g'oyasiga asoslanadi, unga ko'ra, oddiy odam insoniylikdan keyingi davrga g'urur bilan kirish uchun intilishi kerak [8]. Transguman o'limga, qarishga va gender holati va tegishli gender roli kabi insoniy noto'g'ri qarashlarga maksimal darajada qarshilik ko'rsatadi [15]. U, mohiyatiga ko'ra, inson konstruktore bo'lib, istalgan vaqtda tanasining kasal yoki qarigan a'zosini sun'iy (3D-printer yordamida yaratilgan) yoki tabiiysi bilan almashtira oladi. Bu holatda gender masalasi odatda arxaikdir. Agar kerak bo'lsa, siz jinsingizni osongina o'zgartirishingiz yoki hatto gender siyosatidagi an'anaviy tushunchaga zid keladigan tanangizdan biror narsa qilishingiz mumkin. Savol shundaki, bunday o'tish davrida odamdan nima qoladi?

Transguman, ongi internet global axborot tarmog'iga integratsiyalashgan va tanasi genetik muhandislik va robototexnika qonunlariga bo'ysunadigan odam sifatida joylashtirilgan. 1942-yil may oyida Nyu-Yorkda "Inson-mashina loyihasi" deb nomlangan guruh tuzildi (1947-yilda N. Wiener guruh nomini – "Kibernetika guruhi" deb taklif qildi). Ijtimoiy boshqaruv bo'yicha tajribalar o'tkazadigan guruh tarkibiga muhandislar, biologlar, nevrologlar, antropologlar va psixologlar kiradi. Ushbu guruhning faoliyati inson miyasi kirish va chiqish jarayonlariga ega bo'lgan kompyuter kabi murakkab mashina ekanligi va shunga mos ravishda insonning xatti-harakati shaxsiy va ijtimoiy darajalarda dasturlashtirilishi mumkin degan pozitsiyaga asoslangan edi [14, 30-s]. Shu paytdan boshlab biz axborot jamiyatining shakllanishini va transguman g'oyasini axborot texnologiyalari yordamida o'zining tabiiy mohiyatini bosib o'tgan shaxs deb hisoblashimiz mumkin.

Transgumanizm mafkurasini amalga oshirishning asosiy tendensiyalari va zamonaviy voqelik misolida inson-mashinaning shakllanishidagi voqealarning yanada rivojlanishini yaqqol

ko‘rishimiz mumkin. Bu insonni krionlashtirish, o‘limdan keyin inson ongini o‘tkazish mumkin bo‘lgan virtual olamlarni yaratish, ommaviy ongni ommaviy axborot vositalari va internet orqali manipulyatsiya qilish, LGBT harakatlarini rivojlantirish va homiylik qilishni rag‘batlantirish, uchinchi jinsning maxsus targ‘iboti bo‘yicha ishlardir.

Misol tariqasida, o‘sha paytdagi va hozirgi bolalar multfilmlari qahramonlarini solishtiring. Agar transgumanizm g‘oyalarini to‘liq targ‘ib qilish davridan oldin multfilm qahramonlarining jinsiga shubha qoldirmagan bo‘lsa, endilikda ko‘plab zamonaviy multfilm qahramonlari, masalan, transformator robotlari (Vakama Bionicle 2, Wall-E va boshqalar), SpongeBob, Ickis (“Haqiqiy hayvonlar” seriyasidan) va boshqa yirtqich hayvonlar, Vupsen va Pupsen (“Luntik” seriyasidan), xuddi shu nomdagi animatsion seriyadagi gey pingvinlar Gus va Valdo o‘zlarining jinslari haqida ko‘plab savollarni qoldiradilar. Zamonaviy multfilm qahramonlarining erkak yoki ayol ismlari bo‘lishi mumkin, ammo ularning tashqi ko‘rinishi va xulq-atvori ularning ismlariga mutlaqo mos kelmaydi, bu esa tomoshabinga qahramonlarning jinsini aniqlashda aqliy o‘zgarishlar uchun joy qoldiradi.

Robotlar, yirtqich hayvonlar, kiborglar, fantastik qahramonlar va boshqa yirtqich hayvonlarni bolalar ongiga o‘zgartirish transgumanizm mafkurasining gender ustidan qozongan g‘alabasidir. Yuqoridagi barcha mavjudotlar, aslida, jinsga ega emas, lekin ikkalasiga ham bir vaqtning o‘zida ega. Ular gender kombinatoriyasi bilan ajralib turadi - ular bir zumda ayollik va erkaklik mohiyatining timsoliga aylanishi mumkin. Bolalar ongidagi bunday naqshlar gender disforiyasining namoyon bo‘lishiga olib keladi. Bola xuddi sevimli multfilm qahramoni kabi, gender xulq-atvori modelini o‘zgartirishni xohlaydi, lekin ayni paytda uning ruhiyatiga tuzatib bo‘lmaydigan zarar yetkazadigan bir qator hal qilib bo‘lmaydigan muammolarga duch keladi. Natijada, zamonaviy jamiyatda o‘z jinsini bilmaydigan bolalar soni ortib bormoqda [26].

“Gender-rolning nostandart xulq-atvori shakllari efirga uzatiladi: erkak mavjudotlar o‘zini urg‘ochi kabi tutishadi va aksincha, nomaqbul kiyim kiyishadi va jinsiga o‘xshash belgilarga alohida qiziqish bildirishadi. Agar maktabgacha yoshdagi bolaning faol jinsiy identifikatsiya davri ekanligidan kelib chiqilsa, bunday sahnalarni tomosha qilish, masalan, maktabgacha yoshdagi bola uchun qanday oqibatlarga olib kelishi mumkinligini tasavvur qilish mumkin” [27].

Yuqorida keltirilgan transgumanizm mafkurasini amalga oshirish modellari beixtiyor aseksual insoniyatning kelajakdagi taqdiri haqidagi savolga olib keladi. Qarishni va oxir-oqibat o‘limni yengib o‘tishga qodir bo‘lgan transguman jinsga muhtoj emas, chunki abadiy hayot nasl qoldirishni anglatmaydi. V.A. Rozanovning fikricha, insoniyatning davom etishi bilan bog‘liq barcha ko‘rsatkichlar reproduktiv salomatlik tushunchasiga birlashtirilgan bo‘lib, u mustaqil integral ma‘noga ega, chunki u insonning eng muhim funksiyasini aks ettiradi [17, 42-s].

Shuning uchun reproduktiv funksiya barcha tirik organizmlarga beriladi, chunki ular o'likdir. Ammo insoniyatdan keyingi hayot yo'lida bo'lgan transguman an'anaviy biologik usulda haqiqiy ko'payishining mutlaqo zarurati yo'q. Yaxshiyamki, insoniyatdan keyingi davr hali kelgani yo'q, lekin yuqori ehtimollik bilan postinson o'zini va ongini virtual muhitda nusxalash yoki 3D-printerlarda o'zining biologik tanasini yaratish orqali ko'payishini taxmin qilish mumkin. Ma'lum bir kirish porti ma'lumotlari orqali shundan keyin unga ong yuklanadi.

Shunday qilib, insoniyatning afsonaviy o'lmasligiga emas, balki uning yo'q bo'lib ketishiga olib keladigan transgumanizm qadriyatlariga qarama-qarshilik ko'rsatish uchun insoniyat ongiga muqobil qadriyatlar tizimini joriy etish zarurati tug'iladi, chunki aseksual shaxs o'zini ko'paytirishga qodir emas. Bunday qadriyatlar tizimidan biri, shubhasiz, dunyo kabi qadimgi, lekin insondagi biologik va ijtimoiy uyg'unlikka murojaat qiladigan ekologik qadriyatlar tizimidir [18, 64-s].

Ekologik qadriyatlarning asosi an'anaviy oilaning barkamol shaxsni shakllantirishdagi asosiy roli haqidagi aksiomani o'z ichiga oladi, ular ongida erkak va ayolning gender maqomlari va rollari chalkashmaydi. M.D.Botirovaning fikricha, bolani, eng avvalo, oila tabiatga va bu dunyodagi barcha tirik mavjudotlarga g'amxo'rlik qilish zarurati bilan bog'liq bo'lgan asosiy tushunchalar bilan tanishtiradi, ayni paytda tabiatning o'rni va ahamiyati haqidagi g'oyalar bilan ham. Har bir inson hayotida uning ongiga an'anaviy inson singib ketgan va ekologik qadriyatlar tizimi shakllangan [20]. "Bugungi kunda jamiyat, maktablar va pedagogika oldiga bolalarda shaxsiyatning ekologik madaniyatini shakllantirish vazifasi qo'yilayotgani aynan o'z-o'zini yo'q qilish xavfi bo'lib, u qayta tiklanayotgan ta'limdagi ekologik muvofiqlik g'oyasining eng muhim bo'g'ini sifatida, yangi darajada turibdi", - deydi Z.A.Xusainov [20]. Shuni ta'kidlash kerakki, ekologik madaniyat nafaqat inson hayotining manbai sifatida tabiatga muhabbat va hurmatga, balki an'anaviy madaniy oilaviy qadriyatlarga ham asoslanadi [21, 109-s]. Bu birinchi navbatda ota va onaga teng hurmatda bo'lishni o'z ichiga oladi lekin soxta yoki sun'iy yasalgan ota-onani emas. Bu ekologik qadriyatlar va transgumanistik qadriyatlar o'rtasidagi tub farq.

Yuqoridagi muammolar bilan bog'liq holda, ekologik kompetensiya masalasi dolzarb ko'rinadi. A.V.Gagarin va S.A.Mudrak buni har xil turdagi amaliy faoliyatni, shu jumladan samarali ekologik faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan o'zaro bog'liq shaxsiy fazilatlar majmui sifatida tushunadilar [22, 12-s]. Boshqacha qilib aytganda, bu tabiiy dunyoni saqlash va ekologik muammolarni hal qilishga qaratilgan insoniyatning tajribasidir. Shuni ta'kidlash kerakki, ekologik kompetensiya ekologik bilimlarni maktabgacha yoshdan boshlab shaxsning uzluksiz ijtimoiylashuvi jarayoniga kiritishni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, inson

va tabiat o'rtasida birlik mavjud, "tabiat uyg'unligini his qilish va uning pastligidan azob chekish, go'zallikni yo'q qilishdan zavqlanish" [22, 18-s].

Bugungi dunyoda uchinchi jins vakillarini qonunan tan olgan davlatlar soni oshib bormoqda. Jumladan Germaniya (2013), Avstraliya (2013), Kanada (2017), Nepal (2007), Indoneziya (), Hindiston (2014), Argentina (2012) tan olgan. Sabab sifatida bunday qarorlar jinsiy disforiyaga uchraganlarni yanada chuqurroq tushunishga va jinsiy disforiya bilan kurashayotgan shaxslarning huquqlarini himoya qilishga qaratilgan deb ta'kidlanmoqda. Lekin, mamlakatni mamlakat, millatni millat sifatida saqlab turadigan, milliy o'zlikni saqlab turadigan belgilar ichida diniy axloqiy qadriyatlar ham mavjud. An'anaviy diniy axloqiy qadriyatlarda uchinchi jins vakillariga munosabat ko'p jihatdan murakkab va xilma-xildir. Aytish shartki qabul qilinmaydi. Bu munosabatlar dinning o'ziga xos talablari, madaniyat va ijtimoiy kontekstga bog'liq holda shakllanadi. Jahon dinlari mohiyatan uchunchi jinsni inkor etadi. Bizningcha, bu to'g'ri. Milliy o'zlikning fundamental asoslariga zid bo'lgan bunday kasallikka qarshi kurashda diniy-axloqiy qadriyatlarni saqlab qolgan va buni xalqqa tushuntira, yetkaza olgan davlat genofondi xavfsizligiga erishadi, o'z davlatchiligini yanada yuksaltiradi.

Xulosa va takliflar

Tizimli tarzda keltiradigan bo'lsak, bugun dunyoda sodir bo'layotgan jinsiy disforiya muammolarini quyidagicha umumlashtirish mumkin: Bu holatlar an'anaviy jamiyat a'zolari uchun ruhiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Jamiyatga singishi jarayonida ularni an'anaviy hayot tarzidagilar qabul qilmaydi. Sog'liqni saqlash tizimi xodimlari ular bilan ishlashni, kasal bo'lsa tuzatishni xoxlamaydi. Do'stlar orttirishda muammolar mavjud. Jamiyat a'zolarida kamsitishlarga duch keladi. Shunday bo'lgani ham ma'qul. Axloqiy qadriyatlarga bo'lgan munosabatlarning yupunlashishini oldini olish uchun ham davlat, ham jamiyat birgalikda bu kasallikka qarshi jiddiy kurashishi, siyosiy maqsadlarni ko'zlagan holda, ongli tarzda an'anaviy jamiyatlarga suqishtirishga intilayotganlarga qarshi murosasiz bo'lish, uni oldini olishga harakat qilishi kerak.

Ekologik ta'lim va tarbiya tizimi oila, bog'cha va maktabdan boshlab ijtimoiylashuv jarayoniga kiritilgan bo'lsa, bolaning ongida erkaklik va ayollik, ularga mos keladigan gender rollari haqida g'oyalarni aniq shakllantirish mumkin. Agar bu jarayon institutsionalizatsiya qilinsa, kelajakda gender buzilishlari yoki gender disforiyasidan aziyat chekadigan bolalar soni keskin kamayadi.

Jjinsiy disforiya zamonaviy jamiyatning murakkab muammolaridan biridir. Ekologik qadriyatlar ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan bu muammolarni hal qilishda muhim vosita bo'lishi

mumkin. Jamiyatda ekologik qadriyatlarni rivojlantirish orqali jinsiy disforiya bilan kurashish, ijtimoiy adolatni ta'minlash va barqaror rivojlanishni rag'batlantirish mumkin.

Yuqorida qilingan xulosalarni umumlashtirgan holda quyidagi tavsiyalarni berish mumkin:

- jamiyatda jinsiy identitet va jinsiy disforiya haqida ma'lumotlilikni oshirish uchun ta'lim dasturlarini joriy etish. Bu, insonlarni jinsiy buzilish masalalarida bilimlari ortishiga va faqat ikkita jins mavjudligini tan olishga yordam beradi;

- odatiy turmush tarzida yashab kelayotganlarning ruhiy salomatligini doimiy nazoratda tutishga harakat qilish. Shuningdek, jinsiy disforiya bilan kurashayotgan shaxslarga ham bu borada xizmat ko'rsatib, ruhiyatini davolash choralari ko'rish. Terapevtlar va psixiatrlarni o'qitish orqali ularga yordam berishni samaraliroq qilish mumkin;

- bunday insonlar uchun qo'llab-quvvatlash guruhlarini tashkil etish. Bu ish guruhlarining o'zaro tajriba almashishiga va bir-birini qo'llab-quvvatlashiga, ushbu kasallikdan xalos bo'lishiga imkon beradi;

- jinsiy disforiya bilan og'riganlarga sog'liqni saqlash xizmatlarini rivojlantirish, ularning sifatini oshirish va kirishni osonlashtirish. Sog'liqni saqlash xodimlarini jinsiy farqlilik masalalari bo'yicha o'qitish. Shu orqali ularni davolash ishlarini samaraliroq qilish mumkin;

- jamiyatda inklyuzivlikni oshirish orqali jinsiy disforiya bilan kurashayotgan shaxslar uchun qulay muhit yaratish. Bu ularning sodir bo'layotgan holat diniy-axloqiy qadriyatlarga zidligini anglashiga va unga qarshi kurashiga motivatsiya bo'ladi;

- an'anaviy axloqiy qadriyatlarni oila institutidan mustahkam olib borish lozim. Buning uchun oila boshliqlari bo'lgan ota-onalarni yanada mas'uliyatli bo'lishga undash choralari ko'rish, OAV orqali keng tushuntirish va targ'ibot ishlarini, xabardorlik harakatlarini olib borish kerak;

- bunday holatlarga qarshi jamiyatda toqatsizlikni rivojlantirish, bu kasallikka chalingan shaxslarga nisbatan dastlabki davolashni yo'lga qo'yish va qayta noaxloqiy harakatlar kuzatilsa qat'iy choralar ko'rish lozim bo'ladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Shukurov N. "Jinsiy disforiya va ijtimoiy muammolar". UzMU. Toshkent, 2020.
2. Toshpulatov A. "Ekologik qadriyatlar va jamiyat". O'zbekiston fanlar akademiyasi. Toshkent. 2019.
3. Saidov R. "Demografik inqiroz va uning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari". Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. Toshkent, 2021.
4. Butler J. "Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity". Routledge nashriyoti. Angliya, 1990.

5. Haraway D. "Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature". Routledge nashriyoti. Angliya, 1991.
6. Giddens A. "The Consequences of Modernity". Stanford University Press nashriyoti. AQSH. 1990.
7. Plumwood V. "Feminism and the Mastery of Nature". Routledge nashriyoti. Angliya, 1993.
8. Гонсалес А. Р. Бессмертие: как его достичь и как избежать. СПб., 2006. 282 с.
9. Beauvoir, S. The Second Sex. Vintage Books. USA, 1949.
10. Beck, U. Risk Society: Towards a New Modernity. Sage Publications. USA, 1992.
11. Foucault, M. The History of Sexuality, Volume 1: An Introduction. Random House. USA, 1976.
12. Динкевич М. Психологи Канады и США выступают за легализацию педофилии. URL: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=638189>
13. Лукиян К. Третий пол: мамы под запретом, трансгендеры – в моде. URL: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=2871584>
14. Таланин В. И. Сущность идеологии трансгуманизма: современные информационные технологии. Запорожье, 2016. 128 с.
15. Андриянова Е. А., Тихонова С. В., Федонников А. С. [и др.] Современные медицинские технологии в парадигме трансгуманизма. Саратов, 2016. 136 с.
16. Немировская М. В. Неравенство сексуальных меньшинств в контексте социальной необходимости воспроизводства населения. URL: <https://riss.ru/demography/demography-science-journal/6173/>
17. Розанов В. А. Экология человека (избранные разделы): учеб. пособие для студ.-психологов. Одесса, 2013. 208 с.
18. Крайнов А. Л. Экологическое сознание: сущность и социально-исторические феномены: дис. ... канд. филос. наук. Саратов, 2001. 145 с.
19. Батырова М. Д. Роль и место семьи в формировании экологической культуры ребенка // Современные проблемы науки и образования. 2015. №1 (ч. 1). URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=18581>.
20. Хусаинов З. А. Роль семьи в формировании экологической культуры детей // Современные проблемы науки и образования. 2016. № 2 (ч. 1). URL: <https://www.expeducation.ru/ru/article/view?id=9443>
21. Парфёнов А. И., Крайнов А. Л. Зоологические основы социального порядка. Саратов, 2007. 160 с.

22. Гагарин А. В., Мудрак С. А. Экологическая компетентность личности: сущность, гендерные и межкультурные аспекты, особенности развития. М., 2013. 160 с.

23. Гендерное расстройство личности. URL: <https://www.psyportal.net/14292/gender-noe-rasstroystvo-lichnosti/>

24. Тело как проблема: пост человечность и трансгуманизм. URL: <http://transhumanism-russia.ru/content/iew/277/94/>.

25. 60 детей набрано в трансгендерный лагерь в США. URL: <http://rvs.su/novosti/2017/60-detey-nabranov-transgendernyy-lager-v-ssha>

26. Количество малышей, желающих сменить пол, резко выросло. URL: https://www.medikforum.ru/news/health/healthy_child/61276-kolichestvo-malysheyzhelayuschihsmenit-pol-rezko-vyroslo

27. Мультфильмы: их влияние на психику ребенка. URL: <https://www.baby.ru/blogs/post/31701845-15708935/>